

ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ

ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ ਚੋਪੜਾ ਅਤੇ ਗੋਸਾਈਂ ਜੇ.ਜੇ. ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ

ਮੇਲਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਧਰਮ ਚੰਦ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਲ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ

ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 301/ਪੀ-1953

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦਾ ਕੋਡ (1908 ਦਾ ਐਕਟ V)-ਧਾਰਾ 144- ਦੇ ਅਧੀਨ-ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ-ਜਦੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ- ਕਿਸੇ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਮਲ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਮਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ-ਲਈ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ-ਭਾਰਤੀ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ (1908 ਦਾ IX) - ਕੀ ਧਾਰਾ 181 ਜਾਂ 182 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ- ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ- ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਲਈ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ-ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਿਤੀ - ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਜਾਂ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 144 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਲਟੀ ਡਿਕਰੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਫਲ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਉਲਟਾਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਾ 144 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੁਤੰਤਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਕੋਰਟ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਕੋਰਟ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਸੰਪੱਤੀ ਜਾਂ ਪੈਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗੈਰ-

ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ "ਮੁਆਵਜ਼ਾ" ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਸੱਟ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇੱਕ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਟੋਰਟ ਆਦਿ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਡਿਕਰੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਉਲਟਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਉਸ ਡਿਕਰੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 144 ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਅਰਥ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ *ਇਕੁਇਟੀਜ਼* ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 182 ਦਾ ਦਾਇਰਾ *ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ* ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 144 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ, ਅਮਲ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਧਾਰਾ 182 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਅਮੁਛੇਦ 181 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ" ਅਤੇ "ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ", ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮਿਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਤੀ ਹੈ। ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਧਿਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਲੀਮਿਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗੀ। ਅੰਤਿਮ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ, ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

8 ਜੁਲਾਈ, 1956 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਕੇਸ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਪਟਿਆਲਾ, ਮਿਤੀ 4 ਨਵੰਬਰ, 1953 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਧਾਰਾ 115, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਬ-ਜੱਜ, II ਕਲਾਸ, ਰਾਜਪੁਰਾ, ਨੇ ਮਿਤੀ 3 ਅਕਤੂਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਸਨੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ 500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਫੰਡ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ।

ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਜੇ ਕੇ ਸ਼ਰਮਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ।

ਸੰਦਰਭ ਦਾ ਕ੍ਰਮ

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ.-22 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2003 ਨੂੰ, ਧਰਮ ਚੰਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਗਾਊਂ ਡਿਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1,400 ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਹ ਪੈਸੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਰਕਮ ਘਟਾ ਕੇ 900 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 29 ਮਾਰਚ, 2006 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਵੈਂਡੀਜ਼ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ (vendees petitioners) ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਅਪੀਲ 28 ਨਵੰਬਰ, 1951 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਮਿਤੀ 29 ਮਾਰਚ, 2006, 11 ਸਤੰਬਰ, 1952/27 ਮਈ, 2009 ਨੂੰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਦੀ ਧਾਰਾ 144, ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵੈਂਡੀਜ਼ (vendees) ਨੂੰ 500 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵੈਂਡੀਜ਼ (vendees) ਨੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਵੈਂਡੀਜ਼ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਆਏ ਹਨ।

ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਬਿੰਦੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲੀਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 181 ਜਾਂ 182 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 181 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 144 ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕੋਈ ਡਿਕਰੀ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਲਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਹੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਇੱਕ ਦਮ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਅੰਤਮ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਡਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। *ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਇੰਦੌਰਾ ਬਨਾਮ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਰਾਜਪੂਤ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਟਰੱਸਟ, ਇੰਦੌਰਾ*, ("(1) A.I.R. 1944 Lah. 190 (F.B.)") ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ:-

"ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ, ਧਾਰਾ 182 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ (1) "ਕਾਰਵਾਈ" ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਸਲ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ, ਬਿਨੈਕਾਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਹਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ,

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; (2) ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪੀ ਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 144 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ 21, R. 11 (2) (j) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਮਲ ਦੇ ਢੰਗ ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; (3) ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 47, ਸਿਵਲ ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਸਿਰਫ਼ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ (4) ਦੇਵਾਂ ਧਾਰਾ 47, ਸਿਵਲ ਪੀ.ਸੀ., ਅਤੇ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵੱਖਰੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ, ਵਿਧਾਨ/ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਉਸ ਰੋਕ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ. ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ((1) A.I.R. 1946 Lah. 416), ਹਰੀ ਮੋਹਨ ਦਲਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਾਓ ਅਤੇ ਹੋਰ ((2) A.I.R. 1928 Cal. 646), ਗੰਗਾਧਰ ਰਾਮਨਾਥ ਅਗਰਵਾਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੋਖਾਰਾਮ ਸਤਨਾਮੀ ((3) A.I.R. 1947 Nag. 239) ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨੰਨੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਨੰਦਨ ਮਿਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ((4) A.I.R. 1934 Pat. 246) ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ:-

"ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੇਸਨੇ (mesne) ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 182 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 181 ਦੁਆਰਾ।"

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਾਗ ਨਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਕਮਾਖੀਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ((5) I.L.R. 31 All. 551) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਅਥਾਰਟੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਠਲ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ((6) A.I.R. 1931 Oudh. 51), ਗਣਪਤ ਗਾਟਲੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨਵਨੀਤਲਾਲ ਰਾਮ ਛੇਡਦਾਸ, ਆਦਿ ((1) A.I.R. 1940 Bom 30), ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮਾਚਾਰੀ ਬਨਾਮ ਚੰਗਲਰਾਯਾ ਨਾਇਡੂ ((2) A I R 1940 Mad. 281), ਕੋਚੂ ਵਰੁਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਾਰਯਾਨ ((3) A.I.R. 1952 Travancore Cochin 40), ਏ.ਐਮ.ਕੇ.ਸੀ.ਟੀ. ਮਥੂ ਕਰੱਪਨ ਚੇਤਯਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅੰਨਾਮਾਲਾਈ ਚੇਟੀਆਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ((4) A .I.R . 1933 Rang. 180)|

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿੱਖੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਲਾਹੌਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 181 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 182 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਪਹਿਲ (precedent) ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਬੈਂਚ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਮਾਨਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ

ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ।

ਬਿਸ਼ਨ ਨਰਾਇਣ, ਜੇ.-ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਧਰਮ ਚੰਦ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 1,400 ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਸੰਚਾਲਕ (ਪ੍ਰੀ-ਐਂਪਸ਼ਨ) ਡਿਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਪੂਰਵ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੈਂਡੀ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ। ਪ੍ਰੀ-ਐਂਪਟਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ 11 ਜੂਨ, 1949 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਐਂਪਟਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ 500 ਰੁਪਏ ਘਟਾ ਕੇ ਇਸਨੂੰ 900 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੈਂਡੀਆਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ 28 ਨਵੰਬਰ, 1951 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੈਂਡੀਆਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ 11 ਸਤੰਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵੈਂਡੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 181 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ 11 ਜੂਨ 1949, ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਬ-ਜੱਜ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ. (ਪੈਪਸੂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਜੱਜ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਜੱਜ) ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਹੁਣ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਹੈ।

ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ- (1) ਕੀ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ, ਭਾਰਤੀ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 181 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 182 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ (2) ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 181 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀ-ਐਂਪਟਰਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ, ਅਮਲ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 182 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ।

ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਸਾਂਝਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 182 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 181 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਮਲ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ, ਧਾਰਾ 182 ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਲਮ ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ "ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ * ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ" ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਇੱਕ

ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕੋਰਟ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਜਾਂ ਸੰਪੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ "ਮੁਆਵਜ਼ਾ" ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਸੱਟ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਟੈਰਟ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਆਦਿ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਡਿਕਰੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਉਲਟਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਉਸ ਡਿਕਰੀ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 144 ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇੱਕੋ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 1859 ਦੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਧਾਰਾ 144 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ *ਸ਼ਾਮਾ ਪਰਸ਼ਾਦ ਰਾਏ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰੂ ਪਰਸ਼ਾਦ ਰਾਏ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ* ((1) 00 10 Moore's Ind. App. cases 203) ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: -

"ਜੇਕਰ ਇਹ (ਡਿਕਰੀ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਰਕਮ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਵਿਧਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਬਦਲ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਲਟਾਈ ਹੋਈ ਡਿਕਰੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਫਲ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧਾਰਤ ਹਨ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ

ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ, ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾਏ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਫਲ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਅਪੀਲੀ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਾਵ ਜਾਂ ਉਲਟਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਡਿਕਰੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ *ਸਯਦ ਹਮੀਦੁੱਲੀ ਵਾਲਾਦ ਕਦਮੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਅਹਿਮਦੁੱਲੀ ਵਾਲਾਦ ਮਹਿਬੂਬੁੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* ((1) I.L.R. 45 Bom. 1137) ਵਿੱਚ ਮੈਕਲੇਡ ਸੀ.ਜੇ. ਦਾ ਪੱਖ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਉੱਪੇ ਜੱਜ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। *ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਬਹਾਲੀ* ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਉਲਟੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਾ 144 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸੁਤੰਤਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਠੇ ਸਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਲਟਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਉਸ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਡ ਦੇ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ *ਪ੍ਰਾਗ ਨਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਕਮਾਖੀਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* ((1) I.L.R. 31 All. 551 (P.C.)) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਧਾਰਾ 583 ਦੇ 1908 ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਧ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ *ਸੋਮਸੁੰਦਰਮ ਪਿੱਲਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੇਕਲਿੰਗਮ ਪਿੱਲਈ* ((2) I.L.R. 40 Mad. 780), 1882 ਦੀ ਧਾਰਾ 583, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਧਾਰਾ 583 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲੀ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ 'ਤੇ ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। 1908 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੋਧਾਂ ਵੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਧਾਰਾ

144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਤਿੱਖੇ ਟਕਰਾਅ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 144 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 181 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ *ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਮ ਪਰਸ਼ਾਦ* ((1) 67 P.R. 1918) ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਆਖਰਕਾਰ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। *ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਮ ਪਰਸ਼ਾਦ* ((1) 67 P.R. 1918) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ (*ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਇੰਦੌਰਾ ਦੁਆਰਾ ਚੌਧਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਰਾਜਪੂਤ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਟਰੱਸਟ, ਇੰਦੌਰਾ, ਟਰੱਸਟੀ ਚੌਧਰੀ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ*) ((2) A.I.R. 1944 Lah. 190) ਦੁਆਰਾ) ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਸੀ.ਜੇ., *ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੀਤਲ ਦੀਨ ਦੂਬੇ ਅਤੇ ਹੋਰ* ((3) I.L.R. 57 All. 26 (F.B.)), ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਹਨ। *ਹਰੀ ਮੋਹਨ ਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਾਉ* ((4) I.L.R. 56 Cal. 61) (ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੈਂਚ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਖਾਜਾ ਅਲਾਵਲੀ ਬਨਾਮ ਕੇਸ਼ਰੀਮਲ ਰਾਮ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ((5) A.I.R. 1947 Nag. 239) ਵਿਚ ਨਾਗਪੁਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਵੀ ਇਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਰ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਘੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। *ਬਾਲਮਕੁੰਡ ਮਾਰਵਾੜੀ ਬਨਾਮ ਬਸੰਤ ਕੁਮਾਰੀ ਦਾਸੀ* ((1) I.L.R. 3 Pat. 371) ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 181 ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ *ਪਾਠਕ ਭੂਨਾਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਠਾਕੁਰ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ* ((2) I.L.R. 13 Pat. 411) ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੰਬਈ ਅਤੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ, ਇਲਾਹਾਬਾਦ, ਕਲਕੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਗਪੁਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ 'ਤੇ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ, ਅਮਲ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 182 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਅਰਥ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ *ਇਕੁਇਟੀਜ਼* ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 182 ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਦਾਇਰਾ ਉਹਨਾਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਬਹੁਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ((2) I.L.R. 13 Pat. 411) ਵਿੱਚ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ:-

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਜੇ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 144 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 182 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ- ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਅੜਚਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 181 ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਆਂਢੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਪੈਪਸੂ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ, ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 182 ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਮਲ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਬਾਕੀ ਧਾਰਾ 181 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੇ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵੈਂਡੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ 11 ਜੂਨ, 1949 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਟਰ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 28 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1951 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ।

ਧਾਰਾ 181 ਦਾ ਤੀਜਾ ਕਾਲਮ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ "ਜਦੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ" ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਦਾ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਟਰ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀ-ਐਪਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ 500 ਰੁਪਏ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਮਾਂ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦੀ ਹੈ"। ਇਹ ਅਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਤੋਂ 25 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਸਾ ਦੀਨ ਬਨਾਮ ਮਸਤ ਗੁਲਾਬ ਕੰਵਰ ((1) I.L.R. Luck. 422) ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ-

"ਜੇ ਭਾਰਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੀ: 'ਗਿਰਵੀ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ?' ਭਾਵ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੱਕਦਾਰ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਸੋਚਦੇ ਹਨ

ਸ਼ਬਦ 'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ' ਅਤੇ 'ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮਿਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਤੀ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ, ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ: *ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ, ਲਿਮਿਟਿਡ, ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਫਰਮ ਨੰਨੇ ਮੱਲ ਜਾਨਕੀ ਦਾਸ* ((2) A.I.R. 1939 Lah. 73), *ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੀਤਲ ਦੀਨ ਦੂਬੇ* ((3) I.L.R. 57 All. 26 F.B.), ਅਤੇ *ਹਰੀ ਮੋਹਨ ਦਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਾਉ* ((4) I.L.R. 56 Cal. 61 (F.B.))। ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ, ਮੈਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਇੱਕ ਅਮਲ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 182(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ *ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੀਤਲ ਦੀਨ ਦੂਬੇ* ((1) I.L.R. 57 All. 26 (F.B.)) ਵਿੱਚ ਸੁਲੇਮਾਨ, ਸੀ.ਜੇ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ-

"ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਫਲ ਧਿਰ ਲਈ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਗਲਤ ਸੀ"।

ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ *ਪਾਠਕ ਭੂਨਾਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਠਾਕੁਰ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ* ((2) I.L.R. 13 Pat. 411) ਵਿੱਚ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ, ਜੇ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨਿਰੀਖਣ ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਝਿਜਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ, ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਬਹੁਮਤ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 144 ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 182 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੁਣ, ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਜਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪੀਲ (ਹੁਕਮ XLI, ਨਿਯਮ 5, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੀਡਿਊਰ ਕੋਡ) ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰੋਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੋਰ

ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ XLI, ਨਿਯਮ 5, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਡਿਕਰੀ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ" ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 11 ਜੂਨ, 1949 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਧਾਰਾ 181 ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਅਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੋਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਆਖਰਕਾਰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਧਾਰਾ 182 ਸਮੇਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 182 (2) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅੰਤਮ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਾ 181 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਧਿਰ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗੀ। ਅੰਤਮ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਸਗੋਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ [ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ((1) A.I.R. 1924 Lah. 167)]। ਇਹ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਲਾਹੌਰ, ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜਾਂ ਅੰਤਮ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮੁੜ-ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੀ-ਅੰਪਟਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਨਾਗੋਂਦਰਨਾਥ ਦੇ ਬਨਾਮ ਸੁਰੇਸ਼ਚੰਦਰ ਡੇ ((2) I.L.R. 60 Cal. 1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਧਾਰਾ 182(2) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅੰਤਮ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ-

"ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਆਪਹੁਦਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਅਕਸਰ ਕਠਿਨਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਖਤ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਅਰਥ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਕਸਰ ਕੰਡੇਦਾਰ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪਿੱਛਾ

ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸਦਾ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜਾ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।"

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਕਿ ਧਾਰਾ 182(2) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਸਹੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 181 ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਦੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ 11 ਜੂਨ, 1949 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 144, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 11 ਸਤੰਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਮਾਨਯੋਗ ਜੱਜ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚੇਪਰਾ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਗੋਸਾਈਂ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ ਆਰ ਟੀ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮਕੁੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਕ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ